

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента *Гелемея Миколи Олеговича*
на дисертацію *БУДІКА ІГОРЯ МИКОЛАЙОВИЧА*
**«ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ
ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ І
ПРЕКУРСОРІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИННІ ОРГАНІЗАЦІЇ»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації.

Актуальність обраної автором теми дослідження зумовлена як підвищенням суспільної небезпечності організованої злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів, так і нагальною потребою в розробленні нових ефективних методів та стратегій запобігання і протидії цим злочинам.

Автор наголошує, що зростання рівня поширення наркотичних засобів і психотропних речовин у сучасному суспільстві негативно позначається на здоров'ї громадян, публічній безпеці, економічній стабільності й соціальному розвитку держави. Значну частину злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів вчиняють якісно організовані злочинні організації, які мають високий рівень мобільності та конспірації, корупційні зв'язки в судових і правоохоронних органах, транснаціональний характер, міжнародні зв'язки, значні фінансові ресурси, використовують новітні технології виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання та збуту заборонених засобів і речовин. В умовах сьогодення злочинні організації активно адаптують свою діяльність до вимог сучасності, систематично удосконалюючи засоби та методи протиправної діяльності.

Оформлення дисертації.

За результатами вивчення дисертаційної роботи Будіка Ігоря Миколайовича можна стверджувати, що вона оформлена відповідно до вимог

нормативних актів, які регламентують підготовку дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Робота написана державною мовою, у чіткому науковому стилі, з дотриманням правил академічної доброчесності.

Дисертація становить самостійне дослідження, усі сформульовані в дисертації положення та висновки ґрунтуються на власних дослідженнях. Для аргументації окремих положень було використано праці інших науковців, на які зроблено відповідні посилання. У роботі не виявлено ознак плагіату, фальсифікацій чи фабрикації. Виклад відзначається чіткістю, аргументованістю і послідовністю.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження Будіка І.М. пройшли належну апробацію. Вони оприлюднені у наукових фахових виданнях України, виданнях інших країн, а також представлені у формі тез на низці авторитетних наукових заходів.

В результаті дослідження автором опубліковано 12 наукових праць, з яких 5 – у фахових виданнях, що відповідає вимогам МОН України, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, і сім – у збірниках матеріалів конференцій та круглого столу.

У співавторських публікаціях чітко визначено особистий внесок здобувача, який проявився в аналізі нормативно-правових документів, розробці класифікацій і методів оцінювання, проведенні анкетування та формулюванні відповідних висновків.

Отже, можна констатувати, що наукова апробація результатів дослідження є достатньою, а виклад основних положень у публікаціях повністю відповідає змісту дисертації та вимогам, необхідним для здобуття ступеня доктора філософії.

Новизна представлених результатів, проведеного здобувачем дослідження.

Наукова новизна дисертації Будіка І.М. ґрунтується на першому в українській кримінально-правовій науці комплексному науковому дослідженні сучасних проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації. За результатами системного аналізу результатів теорії та правозастосовної практики, досвіду інших країн і міжнародних організацій аргументовано низку нових концептуальних положень, висновків і пропозицій щодо розв'язання цих проблем.

Серед найбільш значущих теоретичних положень:

1. Обґрунтовано необхідність виокремлення підстав кримінальної відповідальності за пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

2. Визначено та узагальнено особливості тенденцій призначення покарання за досліджуваний вид злочинів та притягнення осіб до відповідальності.

3. Досліджено стан вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів організованими злочинними угрупованнями у 2020–2024 роках показало: 1) ці правопорушення становили близько 29,5% усіх злочинів, скоєних у формах організованої співучасті; 2) відбулося суттєве зростання кількості злочинів, скоєних як організованими групами, так і злочинними організаціями (збільшення у 2,2 раза з 2020 по 2024 рік), а також зростання наркозлочинів (у 1,8 раза); 3) частка злочинних організацій у сфері наркоторгівлі зросла з 12% у 2020 році до 21,5% у 2024 році; 4) натомість частка злочинів, скоєних організованими групами, поступово зменшується (з 88% у 2020 році до 78,5% у 2024 році); 5) абсолютна кількість злочинів, вчинених як організованими групами, так і злочинними організаціями, зростає; 6) у 2025 році та надалі прогнозується подальше

зростання рівня організованої злочинності загалом і наркозлочинності зокрема.

4. Виявлено основні риси сучасного організованого наркобізнесу: активне використання цифрових технологій (даркнет, соціальні мережі, криптовалюта), високий рівень організованості та масштабування злочинної діяльності, проникнення у соціальні структури та корупція, адаптація до нових умов, зростання обсягів внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків, а також очікуване збільшення попиту на наркотики серед військовослужбовців, що створює нові виклики для правоохоронних органів.

5. Доведено, що чинна система звітності щодо протидії організованим злочинним угрупованням у сфері незаконного обігу наркотиків (форма № 1-ОЗ, затверджена наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 299) не охоплює найпоширеніші злочини, передбачені ст. 307 КК України, що спотворює реальну картину організованої наркозлочинності. У зв'язку з цим запропоновано оновити підходи до формування звітності для забезпечення об'єктивного обліку наркозлочинів, підвищення аналітичних можливостей правоохоронних органів і підвищення ефективності боротьби з організованими злочинними об'єднаннями у цій сфері. Заслужують на увагу й інші положення наукової новизни.

Таким чином, дисертація не лише збагачує теорію кримінального права та кримінології, а й має прикладне значення для удосконалення законодавства та формування єдиної правозастосовної практики. Робота засвідчує високий рівень наукової зрілості здобувача, вміння самостійно формулювати концептуальні положення та інтегрувати міжнародні стандарти у національний правовий простір.

Наукова обґрунтованість результатів проведених здобувачем досліджень та їх відповідність темі дисертації.

Дисертаційна робота Будіка Ігоря Миколайовича є науково обґрунтованим дослідженням, виконаним на основі широкої джерельної бази, до якої входять як нормативно-правові акти, так і значний масив наукових

публікацій. Автор залучив також праці іноземною мовою, що підвищує якість аналітичного підходу та розширює контекст дослідження.

Структура дисертації ґрунтується на комплексному підході щодо дослідження проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Структура дисертації логічна, охоплює вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Основний текст охоплює 227 сторінок. Усі наукові положення, висновки й пропозиції належать автору, є самостійно сформульованими та ґрунтуються на широкій нормативній, доктринальній і емпіричній базі.

Результати дисертаційного дослідження є логічно послідовними, належно структурованими та узгодженими з темою, метою, об'єктом і предметом роботи. Дисертація відображає системний підхід до аналізу стану запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, через поєднання загальнонаукових, спеціально-юридичних, соціологічних та емпіричних методів дослідження.

Нормативну основу дослідження становлять міжнародні та національні нормативно-правові акти, що регулюють процес запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, притягнення до кримінальної відповідальності тощо. При дослідженні належного виконання юридичного обов'язку як обставини, що виключає протиправність діяння, аналізувались положення КК держав-членів ЄС.

До емпіричної бази дисертації належать: статистичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2020–2024 роки, понад 60 вироків, винесених упродовж 2008–2024 років у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській

областях і м. Києві щодо учасників злочинних організацій, що вчиняли злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Наукові положення, висновки та пропозиції є логічним результатом глибокого теоретичного аналізу та практичного узагальнення, вони повністю охоплюють предмет дослідження. Жодне з положень не виходить за межі обраної тематики, що свідчить про методологічну вивіреність і високий рівень наукової культури здобувача.

Таким чином, результати дослідження є теоретично вагомими, практично значущими та повністю відповідають обраній темі дисертації, що засвідчує належний рівень виконання наукової кваліфікаційної роботи.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Аналіз змісту дисертаційної роботи Будіка Ігоря Миколайовича засвідчує високий рівень реалізації поставленої мети розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення системи запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняють злочинні організації. Здобувачем повністю виконано окреслені завдання, що охоплюють і теоретико-правовий, і прикладний виміри досліджуваної теми.

Робота демонструє глибоке оволодіння методологією наукової діяльності. Застосовано комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення, що забезпечило системність у підході до дослідження.

Таке методологічне забезпечення дозволило автору досягти високого рівня достовірності висновків і забезпечити як теоретичну, так і практичну цінність дисертаційного дослідження.

Методологічна культура дослідника проявляється і в логічній послідовності структури дисертації, і в системному характері викладу матеріалу, і в обґрунтованості запропонованих висновків та рекомендацій. Обґрунтованість

висновків підтверджується не лише аналізом чинного кримінального законодавства, а й використанням статистичних даних, судових рішень, проєктів нормативно-правових актів, а також актуальної зарубіжної наукової думки.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що Будік Ігор Миколайович повною мірою оволодів методологією юридичної науки та успішно застосував її інструментарій для досягнення поставленої наукової мети. Рівень реалізації дослідницького завдання відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції упроваджено та використовуються в:

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення законодавства щодо запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації;

– *правозастосовній діяльності* – під час розслідування цих злочинів, а також запобігання їм;

– *науково-дослідній діяльності* – у дослідженнях проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації;

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін з кримінології та кримінального права.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Позитивно оцінюючи рецензовану працю, вважаю за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти досліджуваної проблематики, висловити свої міркування та побажання з цього приводу.

1. Обмеженість емпіричної бази дослідження

У роботі використано понад 60 вироків і статистику за 2020–2024 роки, однак не зазначено критерії відбору судових рішень, рівень їхньої

репрезентативності для всієї України, не конкретизовано регіональні особливості, що може обмежувати загальність та обґрунтованість висновків. Дисертація майже не апелює до кейс-стаді чи глибокого порівняльного аналізу різних регіонів, що є важливою вимогою для сучасних кримінологічних досліджень.

2. Недостатня інтернаціоналізація порівняльного аналізу

Хоча робота декларує використання порівняльно-правового методу, відсутній детальний аналіз досвіду зарубіжних країн у сфері протидії організованому наркобізнесу. Зокрема, не розглядаються сучасні підходи ЄС, США чи інших юрисдикцій щодо інституційної протидії, превентивних програм, електронного моніторингу, а лише наводиться загальна інформація про міжнародні документи. Це звужує прикладну цінність висновків.

3. Фрагментарність інноваційності кримінально-правових пропозицій

Частина пропозицій запропонованих автором щодо вдосконалення кримінального законодавства (наприклад, введення нової статті 307-1, обмеження суддівського розсуду) не супроводжується достатнім аналізом потенційних правових наслідків, впливу на судову практику та відповідності міжнародним стандартам захисту прав людини. Відсутня апробація запропонованих змін через експертні опитування чи практичну апробацію, що послаблює переконливість інноваційних пропозицій.

4. Недостатня увага до міжвідомчої та міждисциплінарної взаємодії

У роботі дослідником, мало уваги приділено проблемам координації між різними державними та недержавними інституціями (МОЗ, освіта, соціальні служби тощо) у запобіганні наркозлочинності, а також бракує міждисциплінарного підходу (медичного, психологічного, соціологічного) до вивчення детермінант злочинної поведінки.

Висловлені міркування у переважній більшості стосуються дискусійних питань, не впливають на належний науковий рівень дисертації, не піддають

сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем, і лише підтверджують складність і злободенність досліджуваної проблематики.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація *Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації»* за актуальністю, ступенем новизни представлених результатів, їх наукової обґрунтованості, повноти викладення в опублікованих наукових працях, рівнем виконання поставленого наукового завдання та володіння методологією наукової діяльності відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензована робота відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – *Будік Ігор Миколайович* заслуговує на присудження *ступеня доктора філософії* з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –
Провідний науковий співробітник
відділення організації наукової роботи
здобувачів вищої освіти
відділу організації наукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Микола ГЕЛЕМЕЙ